

كورد له سووريا و ئالنگارييه كوڤن ونوڤيه كان

28-07-2020

نووسه ره كان

ناوه ندى ليكوڤلينه وهى رووداو

كورتە : هيچ كات ههلبژاردنه په رله مانیه كانى سووريا له هيچ يه كيك له خوله كانيدا گرنگيه كى راسته قينهى نه بووه. له كوده تاي به عس له ۸ ئادارى ۱۹۶۳دا په رله مان هه لوه شيندرايه وه و كرا به ئه نجومه نى سه ركردايه تى شوڤش، دواتریش له كوده تاي حافظ ئه سه ددا، له ۱۹۷۱په رله مان به ناوى ئه نجومه نى گه ل گه ريندرايه وه و ئه ندامه كانيشى به بى ههلبژاردن دامه زريندراڻ.

هه‌لبژاردنه په‌رله‌مانیه‌که‌ی سوریا

هیچ کات هه‌لبژاردنه په‌رله‌مانیه‌کانی سووریا له هیچ به‌کێک له خوله‌کانیدا گرنگیه‌کی راسته‌قینه‌ی نه‌بووه. له کوده‌تای به‌عس له ۸ ئاداری ۱۹۶۳دا په‌رله‌مان هه‌له‌وه‌شێندراپه‌وه و کرا به‌ئهنجومه‌نی سه‌رکردایه‌تی شوڤڤڤ، دواتریش له‌کوده‌تای حافز ئه‌سه‌دا، له ۱۹۷۱دا په‌رله‌مان به‌ ناوی ئهنجومه‌نی گه‌ل گه‌رڤڤندراپه‌وه و ئه‌ندامه‌کانیشی به‌ بن هه‌لبژاردن دامه‌زرڤڤندران. پاشانیش پرۆسه‌ی هه‌لبژاردن له سالی ۱۹۷۳ ده‌ستی پێک‌ده‌وه. ده‌سه‌لاتی جڤیه‌جڤکردن له سووریا دا ئهنجومه‌نی گه‌لی له ناوه‌رۆکه‌که‌ی به‌تالکرده‌وووه و کردی به ئامرازکی وه‌زیری که کاره‌که‌ی به‌یاساییکردن وشه‌رعیه‌ت دان بوو به ئاراسته و برپاره‌کانی ده‌سه‌لاتی جڤیه‌جڤکردن که به‌ره‌هایی له‌ژێرده‌سه‌لاتی ئه‌سه‌دا بوو. به‌لام هه‌لبژاردنه‌کانی ئه‌مدوایه‌ که له ۹ تهموز به‌رپۆوه چوو، دوو ئاماژه‌ی تیدا بوو که هه‌قه هه‌له‌سته‌ی له‌سه‌ر بکریت: له‌لایه‌که‌وه ئه‌وه روون بووه‌وه که ناکۆکی نیوخۆیی نوخبه‌ی ده‌وله‌مه‌ندی جه‌نگ به‌ ده‌وری ده‌سه‌لاتدا چرپۆته‌وه، که وایکرد هه‌ندیکیان ره‌مه‌زگانیان به‌نه ئهنجومه‌نی گه‌ل و هه‌ندیکی دیکه‌ش دووربخریته‌وه. بۆ نموونه له‌هه‌له‌دا فارس شه‌هابی سه‌رۆکی ژووری بازگانی هه‌له‌ب که په‌کێک له ره‌مه‌ز ئابووری و پیشه‌سازییه‌ دياره‌کانی بازنه‌ی ئابووری که پشتی ده‌سه‌لاتی ده‌گرت دوورخراپه‌وه. شه‌هابی ئه‌وه‌ی نه‌شارده‌وه که توورپه‌به‌ له‌ ده‌رکردنی له ئهنجومه‌ن و هڤرشی کرده سه‌ر ئه‌نجامی هه‌لبژاردنه‌کان، شکستی خۆیشی به‌ هاوپه‌یمانی "گه‌نده‌لکاران و لۆرده‌کانی جه‌نگ و داعشه‌کانی نیوخۆ" به‌سته‌وه. له به‌رامبه‌ریشدا حسام قاترجی بازگانی تۆمه‌تباریه‌ قاچاغبردنی نه‌وت ده‌رچوووه که له چه‌ندین ناوچه‌ی جیاجیای سووریا بازگانی کردوووه و سزاکانی ئه‌مریکاش ده‌یگریته‌وه و تۆمه‌تباریشه‌ به‌وه‌ی که له‌گه‌ل داعشدا بازگانی کردوووه، به‌ تابه‌ت ئه‌و کاته‌ی که ناوچه‌ نه‌وتیه‌کانی رۆژه‌لاتی سووریا له‌ژێرده‌ستی داعشدا بوو.

له‌م چه‌ند ساله‌ی دوایی جه‌نگی سووریا، دوای ئه‌وه‌ی بانکی مه‌رکزه‌ی سووری دراوه قورسه‌کانی که‌مبوو، حکومه‌ت زیاتر پشتی به‌ به‌شکردنی ره‌مه‌ز ئابوورییه‌کانی سیپه‌رو چالاکیه‌ ئابوورییه‌ ناوه‌اکان ده‌به‌ست بۆ ئه‌وه‌ی له‌ دابین کردنی پاره‌ی جه‌نگ و مووچه‌ی فه‌رمانبه‌رانی ده‌وله‌ت به‌رده‌وام بێت. له‌گه‌ل ئه‌مانه‌شدا پالڤڤشتی دارایی میلیشیاکانی پڤ کرد که بوونه هڤزی هاوتای سوپای سووریا.

واده‌رده‌که‌ویت له‌ قوئاخ‌ی دوای جڤیه‌جڤکردنی یاسای قه‌یسه‌ر بۆ سزاکان، که حکومه‌تی سووریا زیاتر پشت به‌ چالاک‌ی ئابووری ناوه‌ا به‌ستیت بۆ ئه‌وه‌ی له‌ سزاکانی یاسای قه‌یسه‌ر ده‌ربازی بێت. ئه‌مه‌ش ده‌بێته‌ هۆی دا‌بڤنکردنی هه‌سه‌نه‌ی نیوخۆیی بۆ ره‌مه‌زگانی ئه‌م چالاکیه‌ ئابوورییه‌.

ئاماژه‌یه‌کی دیکه‌ هه‌یه که له‌هه‌لبژاردنه‌کانی ئه‌م دواییه‌دا ده‌رکه‌وت، ئه‌ویش دوورخستنه‌وه‌ی ئه‌و که‌سایه‌تییه‌ کوردا‌نه‌یه که چه‌ندین ساله‌ وه‌فاداریان بۆ ده‌سه‌لات ده‌ربړپوووه. ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر بڤرکردنه‌وه‌ی ده‌سه‌لات به‌رامبه‌ر کورد، که نکۆلیکردن و دوورخستنه‌وه‌ی کورد له‌ رڤبازیدا نه‌گۆراوه. ئه‌گه‌ری ئه‌وه‌ش هه‌یه ده‌سه‌لات بڤڤته‌ هه‌ندیک رڤککه‌وتنی نوڤی ناوچه‌یه‌وه که به‌ئامانجگرتنی ناوچه‌ کوردیه‌کانه.

دانوستانده‌ نوڤیه‌کان

هه‌ندیک زانیاری هه‌یه که باس له‌ به‌رده‌وامی هه‌وله‌کانی تورکیا ده‌کات بۆئه‌وه‌ی ته‌نازولاتی زیاتر به‌ رووسیا بکات سه‌باره‌ت به‌ ناوچه‌کانی ئیداره‌ی خۆسه‌ر که رووسیا، سه‌ربازی له‌وچ هه‌یه. له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، رووسیا دیداری له‌گه‌ل هڤزه‌کانی سووریا دیموکرات هه‌یه و هه‌وله‌دات وه‌به‌ره‌ئیان له‌سه‌ر تموکه‌کانی تورکیا بکات و وه‌ کو کاتی فشار له‌سه‌ر هڤزه‌کانی سووریا دیموکرات به‌کاریان به‌هڤڤت بۆ ئه‌وه‌ی ناچاری بکات، نه‌ک ته‌نها هه‌ندیک ناوچه‌ له‌ رووی سه‌ربازی وه‌منیه‌وه‌ چۆلیکات به‌لکو، له‌رووی ئیداره‌ی مه‌ده‌نیشه‌وه، به‌ته‌واوه‌تی بۆ حکومه‌تی سووریا بیگه‌رڤڤڤته‌وه، به‌بڤته‌وه‌ی له‌به‌رامبه‌ردا هیچ بۆ هڤزه‌کانی سووریا دیموکرات پڤشکه‌ش بکات. فشاره‌که‌ش به‌شڤوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی له‌سه‌ر ناوچه‌ی عه‌ین عیسی سهربه‌ ره‌ققه‌یه که ناوچه‌ی کۆبانی و ته‌واوی ناچه‌کانی دیکه‌ی ئیداره‌ی خۆسه‌ر به‌یه‌که‌وه گریده‌دات. له‌ حاله‌تێکدا ئه‌م فشارانه‌ وه‌به‌ره‌ئانیان له‌سه‌رکرا، جا به‌ته‌سلیمکردنی عه‌ین عیسا بڤت به‌ حکومه‌تی سووریا، یاخود ده‌ستی تورکیای بگات، ئه‌وا ناوچه‌ی کۆبانی به‌ته‌واوی گه‌مارۆده‌درڤت و ده‌رگای بۆ ره‌ققه‌ ده‌گرڤته‌وه. چوونکه له‌ ته‌واوی ناوچه‌کانی تری پارڤزگای ره‌ققه‌دا ئه‌مریکا حوزرووڤکی سه‌ربازی نیه.

زۆبهی کورد پینانواپه که په لهکردن له به دهستهینانی ههنگاوهکانی په کربزی کورد هه ره شه و مه ترسیهکانی سه ر ناوچهکانی ئیداره ی خۆسه ر که مده کاته وه، یان لانیکه م بۆ سه ر ناوچه کوردیهکان که مده کاته وه. قوناخی دووه م دهستی پینه کردوو و له مه ش گرت، هه ردوولا په له یان نه کردوو له و ریکه وتنه ی که په یمانیانداوه بیکه ن. رۆژی دووشه مه ی رابردوو (۲۰ ته مووز) هه ردوولایه نی چاودیری کاری دانووستاندنهکان، وه زاره تی دهروه ی ئەمریکا، به نوینه رایه تی زه هرا بیللی که جیکه ی ولیام روباکی گرته وه که کاره که ی ته واو بوو له ناوچه که دا (مه گه ر وه زاره تی دهروه ره رۆله که ی دریزکاته وه)، و هیزهکانی سوریا ی دیموکرات به نوینه رایه تی مه زلوم عه بدی له گه ل ئەنجومه نی نیشتمانی کورد بۆ تاوتوێکردنی ئاماده کارییهکان بۆ دهستپێکردنی قوناخی دووه می گفتوگۆ له گه ل پارتیه نیشتمانییهکان کۆبوونه وه. ئەمه مانای وایه که ئەم قوناخه به شیوه یه کی ناراسته وخۆ دهستی پیکردوو. وه کو سه ره تایه ک بۆ گفتوگۆی راسته وخۆ که چاوه پروان ده کریت یه که م دانیشتنی، له دوا ی جه ژنی قوربان ده ست پیکات.

ئالنگاری گه وه ی به رده م ئەم گفتوگۆیانه، گۆرینی ئیداره ی خۆسه ری ئیستایه له ناوچه کوردیهکاندا به ئیداره یه کی نیشتمانی کوردی سووری په کگرتوو له روه ی سیاسی، سه ربازی و ئابووریه وه. سه رکه وتن به سه ر ئەم ئالنگاریه دا ئاسان نیه، چونکه له قوناخی شه ر له گه ل گروپه ئیسلامیه توند ئاژۆکان له ئۆپۆزیسیۆنی سووری و دواتریش له گه ل داعشدا، سه رکرده و جهنگاوه ره کورده ناسووریهکان رۆلێکی گه وه یان له شه رهکاندا هه بووه، بۆیه به ئاسانی دهسته بهرداری ئەو رۆله نابن که له دوا ی شه رهکان دهستیان خستوه. ئەمریکاش مه رچی ئەوه یه که ئەمانه له رۆژئاوا ی کوردستان ده ربچن. به لام دانانی گۆشاری راسته قینه بۆ جیه جیکردنی ئەم مه رجان به بێ کێشه و وهوشیاریدانی زۆر، له وانه یه مه ترسیدارتر له مه گۆرینی نه خشه ی هاوپه یمانیته یهکان و بزاردنهکان بن، چونکه ئەمریکا ترسی له وه هه یه به له ده ست ده رچوونی کورد له ناو هیزهکانی سوریا ی دیموکراتدا هیزه عه ره بهکانی ناو هاوپه یمانیته یه که به ره و هاوپه یمانیته یه له گه ل رژی می سوریا و روسیا ئیران برۆن.